

6 of 9 DOCUMENTS

de Volkskrant

de Volkskrant

September 6, 2008

Voor/ tegen Tegen/voor; Achtergrond Kernenergie

BYLINE: Bert Wagendorp**SECTION:** HET VERVOLG; Blz. 35**LENGTH:** 1923 woorden**SAMENVATTING:**

Het kernenergie-debat barst weer los, voor de zoveelste keer. En nog steeds is het, behalve een debat tussen rationalisten, vooral een geloofsdiscussie. 'Al die emoties, al dat verzet; gaan we dat allemaal weer oprakelen?' Door Bert Wagendorp

VOLLEDIGE TEKST:

Hoe kun je anno 2008 nog met goed fatsoen tégen kernenergie zijn? Kernenergie moet, straks draaien de Russen de kraan dicht. En het moet vanwege de prijs en vooral vanwege het klimaat. Vroeger dreigde de wereld ten onder te gaan dóór kernenergie, maar nu zijn we verloren zónder. De uitstoot van CO2 doet ons de das om.

Leve kernenergie, bouw snel een paar mooie kerncentrales!

Hoe kun je als weldenkend mens vóór kernenergie zijn?

Afval, geen zogenoemd 'inherent veilige' centrales, proliferatie en terrorisme: zijn die problemen opgelost of zo? Een beetje kerncentrale kost vijf miljard en de uranium is straks op. De SER concludeerde dit jaar dat kernenergie géén duurzame energiebron is. En die terugkerende discussie over kernenergie houdt de komst van echt duurzame energie tegen.

Weg met de kernenergie! Zet de Noordzee vol windmolens, bouw schone fossiele centrales en doe zuinig met energie.

Wat, in Pluto's naam, is de waarheid rond kernenergie? En als je de waarheid eenmaal weet, moet je dan voor zijn of tegen?

Diederik Samson van de PvdA is tegen en Paul Kalma van de PvdA is voor. Staatssecretaris Pieter van Geel van het CDA was tegen en fractieleider Pieter van Geel van het CDA is voor - zo bleek deze week. Patrick Moore was tegen toen hij in 1978 Greenpeace oprichtte, maar nu is hij voor.

Peer de Rijk is tegen. Hij is directeur van WISE, een organisatie die zich al jarenlang verzet tegen kernenergie. Hij zegt dat hij rationeel naar kernenergie kijkt en niet coûte que coûte tégen is. Dat het onderzoek naar veiliger toepassing van kernenergie moet doorgaan. Hij is níet tegen vooruitgang, zoals ze vaak zeggen. Maar wel tegen kernenergie.

Prof. dr. ir. Tim van der Hagen, directeur van het Reactor Instituut van de TU Delft, is voor. Hij kijkt ook rationeel naar kernenergie en is niet per se vóór. Hij ziet, anders dan de kernenergietechnocraten van de oude stempel, ook nadelen. Vermoedelijk, zegt hij, is kernenergie niet de eindoplossing van het energieprobleem: dat is de zonne-energie. Maar nú hebben we het nodig, want de klimaatproblemen lopen uit de hand en zonder kernenergie kunnen we nooit aan de groeiende energievraag voldoen.

De kloof tussen de twee rationalisten De Rijk en Van der Hagen is minstens even groot als die tussen een gelovige en een godsloochenaar. En dat is ook logisch. Want het kernenergie-debat is behalve een debat tussen rationalisten, ook een discussie tussen optimisten die

geloven in de technologie als oplossing voor alle problemen, tegenover sceptici die technologie eerder zien als oorzaak van veel ellende. Emoties spelen een belangrijke rol. Het kernenergie-debat lijkt niet alleen op een geloofsdiscussie, het is vaak een geloofsdiscussie.

En het is, zegt Wim Turkenburg, vaak een debat tussen mensen die matig tot slecht op de hoogte zijn van de ontwikkelingen en nieuwe inzichten in het vijandelijke kamp. Turkenburg is hoogleraar Natuurwetenschap en Samenleving in Utrecht.

Tim van der Hagen heeft zo langzamerhand de buik vol van het gehakketak met tegenstanders, zegt hij. Die komen steeds met dezelfde argumenten aanzetten. Peer de Rijk bijvoorbeeld.

Dat vindt Peer de Rijk ook. Tim van der Hagen bijvoorbeeld. 'We zitten allemaal vast in onze eigen stellingen. Mensen worden er moe van, steeds maar dezelfde argumenten voor en dezelfde argumenten tegen. Dat moet anders. De kernenergielobby zou moeten toegeven dat hun toekomstscenario's niet zo zeker zijn als ze altijd suggereren. En wij zouden wat enthousiaster moeten zijn over technologische doorbraken.'

Maar of het gebeurt is de vraag, straks, met het mes op tafel. Stephan Slingerland, energie-onderzoeker van Instituut Clingendael, vreest van niet. 'Jammer dat die discussie weer terugkomt. Al die emoties, al die beleidstijd. Het verzet dat weer boven gaat komen. Gaan we dat allemaal weer oprakelen? Is dat de moeite waard? Kunnen we ons niet beter richten op oplossingen die wel algemeen maatschappelijk zijn aanvaard?'

Misschien. Maar moet je intussen nou voor of tegen kernenergie zijn? Hoe moet je je er als leek een oordeel over vormen, als zelfs zeer goed ingevoerden lijnrecht tegenover elkaar staan?

Peer de Rijk: 'Die enorme kloof tussen voor- en tegenstanders, daar breek ik me al tijden het hoofd over. Hoe kán dat nou, met iets concreets als kernenergie? Ik heb hier twee hoge stapels rapporten. De ene stapel is positief, de andere negatief. En ze zijn allemaal wetenschappelijk onderbouwd!'

Wat moet je dan, als eenvoudige burger met een alfa-hoofd?

De Rijk: 'Ik weet het. Het is verwarrend.' Twijfelt hij zelf

weleens, aan zijn grote gelijk?

'Ik twijfel weleens. Ik dwing mezelf om te twijfelen, alleen dan blijf je nieuwsgierig.'

Hans Harbers is wetenschapsfilosoof aan de Rijksuniversiteit van Groningen. 'In de genetica', zegt hij, 'gaat 5 procent van het onderzoeksbudget naar onderzoek naar de ethische en maatschappelijke aspecten van de nieuwe technologie.' Dat gebeurt bij de nanotechnologie ook. Maar in het onderzoek naar kernenergie hebben we er nooit een cent aan uitgegeven. Dat breekt ons nu op. Jammer, vindt Harbers, want zulk onderzoek kan de feilen in beide posities - voor of tegen - laten zien. Nu zitten we met 'versterkte debatten'.

Watts, euro's, CO₂-emissie, energievraag, olievoorraden, risico-analyses: kun je niet gewoon uitrekenen of je voor of tegen moet zijn? Ja, dat kan, zegt André Versteegh, tot voor kort directeur van het nucleaire kenniscentrum NRG in Petten. We moeten af van de ideologische discussie en de ratio vrij baan geven, vindt hij. Dan zullen ook de tegenstanders van kernenergie het licht zien.

Volgens Versteegh halen we zonder kernenergie nooit van zijn levensdagen de CO₂-doelstellingen. Bovendien wordt energie zonder kerncentrales te duur en verlaten alle fabrieken ons land. Dat is een keuze die je kunt maken.

Maar gelukkig, zegt hij, wordt de samenleving pragmatischer en rationeler, en ook nuchterder en zakelijker. Vooral jongeren zien het probleem met kernenergie niet zo. Die bekijken het rationeel.

Helaas, zegt Hans Harbers, is het kernenergie-debat niet alleen een rationeel debat. 'Er is irrationele angst, bij veel tegenstanders. En irrationele hoop bij veel voorstanders.' Die irrationaliteit moet je ook niet ontkennen, zegt hij. Die is er en die speelt een rol, daar moet je rekening mee houden.

Maar al zou je wel alles kunnen uitrekenen, dan nog is er een complicerende factor. En wel de toekomst. In het kernenergie-debat spelen toekomstscenario's een hoofdrol en slaan ze er elkaar mee om de oren. Maar voorspellen is moeilijk, vooral de toekomst. Zeker waar het technologische doorbraken, energieprijzen, politieke ontwikkelingen en menselijk gedrag in het algemeen betreft.

Harbers: 'Je kunt eerlijke toekomstscenario's maken, maar die zijn mede gestoeld op hoop en verwachtingen.'

Zo hoopt en verwacht Tim van der Hagen dat het uiteindelijk mogelijk zal zijn de levensduur van hoogradioactief afval van vijftienduizend jaar te verkorten naar vijfhonderd jaar. De vaakgenoemde levensduur van honderdduizenden jaren is een misvatting. Dat zou het afvalprobleem in elk geval psychologisch een stuk hanteerbaarder maken. Maar daarvoor zijn wel technologische doorbraken nodig waarvan we niet weten hoe lang die op zich zullen laten wachten.

En dan hebben we het nog niet eens over 'events', onverwachte ontwikkelingen die afgewogen toekomstscenario's ondersteboven gooien, met 'Tsjernobyl' als bekendste. Die ramp wierp met een flinke dreun de kernenergie discussie voor jaren in het slot, met toekomstscenario's en al.

Eén ongeluk met een kerncentrale en Van Geel kan inpakken met zijn campagne om de geesten rijp te maken voor kernenergie.

Rampen

Als toekomstscenario citeert Tim van der Hagen het rapport van het Internationaal Energie Agentschap IEA, van afgelopen juni. IEA stelt dat, als we voor 2050 de CO₂ -uitstoot wereldwijd met 50 procent willen verlagen (en dat willen we), we sterke energiebesparingen moeten doorvoeren en alle vormen van alternatieve energiebronnen krachtig moeten ontwikkelen. Maar óók dat we de komende 40 jaar 30 kerncentrales per jaar moeten bouwen.

Doen we dat allemaal niet, dan dreigen er rampen.

Klopt niet, zegt Wim Turkenburg. Zijn eigen scenario luidt aldus: de technologische ontwikkelingen maken het mogelijk dat we vanaf 2015 gas- en kolengestookte centrales bouwen die door het afvangen van CO₂ min of meer 'schoon' zijn. Samen met het verder uitbouwen van windenergie en bio-energie en een veel dwingend overheidsoptreden in het realiseren van energiebesparing kunnen de doelstellingen worden bereikt en kunnen we de periode overbruggen naar het moment waarop er 'inherent veilige', kleinere en goedkopere kerncentrales beschikbaar komen, vanaf 2025.

Tot die tijd kunnen we afzien van het bouwen van

kerncentrales. 'Of dat ook moet, hangt af van je visie op het omgaan met risico's.'

Toekomstscenario's zijn fragiel en gevoelig voor verandering. Dat van Turkenburg werd recent beïnvloed door het nieuws dat in Amerika de gaswinning uit schalies de komende jaren zo gaat toenemen, dat het land op termijn onafhankelijk wordt van importen. Dat zorgde afgelopen weken voor een sterke daling van de gasprijzen.

Stephan Slingerland heeft nog een ander voorkeursscenario. 'Waarom moet Nederland eigenlijk eigen kerncentrales hebben? Is het niet verstandiger de beperkte hoeveelheid geld anders in te zetten, op dingen waarin we wél kunnen uitblinken? We moeten pragmatisch zijn.' Slingerland ziet een Derde Weg voor zich, 'dat is een mooie Nederlandse traditie'. De kerncentrales die we hebben blijven open, we zetten in op een Europees energiebeleid, we storten ons op de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen en de gefuseerde zes of zeven grote Europese energieproducenten die er straks nog over zijn, voorzien ons van kernenergie uit hun centrales in Frankrijk of elders.

101 scenario's

Welk scenario gaat waarheid worden? Geen van alle, vermoedelijk. Of allemaal een beetje.

101 scenario's, 1001 waarheden.

Aan het recente ECN-rapport Fact Finding Kernenergie werd bijgedragen door fervente tegenstanders, fervente voorstanders en gematigden. 'Een heel goed rapport, waar eigenlijk iedereen tevreden over was', zegt Wim Turkenburg.

Dus dialoog is mogelijk, als je je bij de feiten houdt.

Voor of tegen?

Hans Harbers: 'Voor- en tegenstanders menen dat ze met wetenschappelijke argumenten hun eigen gelijk kunnen bewijzen. Ze pretenderen dat ze hun standpunten voor 100 procent kunnen dichttimmeren, dat ze de waarheid in pacht hebben.'

En dat nu, denkt Harbers, moeten we hoognodig afleren, want dat brengt ons niet verder. Niemand heeft de wetenschappelijke waarheid in pacht, want die bestaat

niet, niet in het kernenergie debat en nergens niet. En gelukkig maar, want 'dat zou de democratie doodmaken'. Een notie als 'waarheid' is niet de oplossing van het kernenergie debat, zegt Harbers.

Maar wat dan wel?

In openheid debatteren, openstaan voor andere opvattingen, experimenteren, zegt Harbers. Dat gaat even duren, maar dat is juist goed. 'Democratie vertraagt. En dat behoedt ons voor domme, overhaaste besluiten. In dit soort kwesties, waarin wetenschappelijke kennis en politieke oordelen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, is niet de waarheid, maar de democratie de maatstaf voor beslissingen.'

Kernenergie, laat de twijfel bloeien.

LOAD-DATE: September 5, 2008

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

NOTES: 'We zitten allemaal vast in onze eigen stellingen'; Begin deze week opende CDA-fractie leider Pieter van Geel het nieuwe politieke jaar met een pleidooi voor kernenergie. Hij noemde die optie 'onvermijdelijk', maar zei ook dat deze kabinetsperiode geen nieuwe centrale gebouwd zal worden. In de Tweede Kamer bleek vervolgens een meerderheid de discussie over kernenergie nieuw leven te willen inblazen. SP-fractie voorzitter Agnes Kant vindt kernenergie 'niet onbespreekbaar'. Naast het CDA zijn PVV, SGP en VVD voorstander.

GRAPHIC: 06VV1open_ph01, De kerncentrale Borssele., Foto Joost van den Broek / de Volkskrant

PUBLICATION-TYPE: Krant